

วงเพลงกัร : วงดนตรีที่ใช้ในพิธีมงคลสมรสของราชอาณาจักรกัมพูชา
Vung Phleng Kar Band : Traditional Wedding Music Band of
the Kingdom of Cambodia

ARTICLE INFO

Article history:

Received 27 October 2019

Revised 17 November 2019

Accepted 2 March 2020

Available Online 11 March 2020

จักรายุทธ นพราลัย^{1*}, สุรพล เนสุสินธุ์²

และ เจริญชัย ชนไพโรจน์³

Jakarayuth Nopparalai^{1*}, Surapol Nesusin²

and Jarejnchai Chonpairot³

ABSTRACT

There are 2 objectives of this research on Vung Phleng Kar Band: The musical band played in wedding ceremonies of Cambodia as follows: 1) to study on types of musical instrument and musical arrangements in Vung Phleng Kar Band; 2) to study on songs played in Vung Phleng Kar Band and procedures of music playing in weddings. The research methodology of this research was qualitative research whereas conceptual frameworks and theories were applied. Data were collected by conducting survey, field research, observation, in-depth interview, and focus group. Obtained data were analyzed based on the objectives of this research by using Descriptive Analysis based on procedures of research methodology.

The results revealed that types of musical instrument played in Vung Phleng Kar Band consisted of 3 types of musical instrument including: 1) plucked string instrument, i.e., Tae Kae (zither); 2) bowed string instrument, i.e., Trua Sor (treble fiddle) and Trua U (alto fiddle); 3) percussion instrument, i.e., Khim (Chinese cymbalo), Sa Kua (drum), and Ching (small cup-shaped cymbals). Moreover, there were also 1-2 singers in Vung Phleng Kar Band. Songs played in Vung Phleng Kar Band were over than 24 songs and each song had 3 procedures of playing based on wedding procedures as follows: 1) music before starting wedding ceremony; 2) music played during Chong Dai ceremony or wedding ceremony; 3) music after Chong Dai ceremony. Vung Phleng Kar Band was necessary because it was necessary for wedding ceremonies of Cambodia to have music in ceremonies that had been inherited from the ancient time to present.

KEYWORDS: VUNG PHLENG KAR / BAND / TRADITIONAL / WEDDING / CAMBODIA

¹ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาดุริยางคศิลป์) คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย
Doctor of Philosophy (Music) Faculty of Fine and Applied Arts Khon Kaen University, Thailand.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประเทศไทย
Assist. Prof. in Music Faculty of Fine and Applied Arts Khon Kaen University, Thailand.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาดุริยางคศิลป์ วิทยาลัยดุริยางคศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ประเทศไทย
Assist. Prof. in Music College of Music Maha Sarakham University, Thailand.

* Corresponding author; E-mail address: krudontree@hotmail.com doi: xxxxxxxxxxxxxxxxxxxx

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง วงเพลงการ : วงดนตรีที่ใช้ในพิธีมงคลสมรสของราชอาณาจักรกัมพูชา ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของการวิจัยไว้ 2 ข้อคือ 1) เพื่อศึกษาประเภทของเครื่องดนตรีและการจัดวงดนตรีวงเพลงการ 2) เพื่อศึกษาบทเพลงที่ใช้บรรเลงในวงเพลงการและขั้นตอนการบรรเลงในงานพิธีมงคลสมรสโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีทางด้านต่าง ๆ ทำการรวบรวมข้อมูลโดยทำการสำรวจ เก็บข้อมูลภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มแล้วนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ประกอบภาพ ตามขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ประเภทของเครื่องดนตรีที่ใช้ในวงเพลงการ ประกอบด้วยเครื่องดนตรี 3 ประเภท คือ 1) เครื่องตี ได้แก่ ตะเข้ (จะเข้) 2) เครื่องสี ได้แก่ ทรัวซอ (ซอด้วง) และทรัวอู (ซออู้) 3) เครื่องตี ได้แก่ คิม (ขิม) สกั้วร์ (กลอง) และซิง (ฉิ่ง) นอกจากนี้แล้วยังมีนักร้องอีก 1-2 คน ส่วนบทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงในวงเพลงการมี 24 เพลง แต่ละเพลงมีขั้นตอนการบรรเลง ตามลำดับขั้นตอนต่าง ๆ ของพิธีการมงคลสมรส 3 ขั้นตอนคือ 1) ดนตรีก่อนขั้นตอนพิธีมงคลสมรส 2) ดนตรีขั้นตอนพิธีกรรมจองโตหรือพิธีมงคลสมรส 3) ดนตรีหลังขั้นตอนพิธีกรรมจองโต วงเพลงการเป็นวงดนตรีที่มีความจำเป็นที่ขาดไม่ได้ เพราะในพิธีกรรมมงคลสมรสของราชอาณาจักรกัมพูชา มีความจำเป็นที่จะต้องมิดนตรีมาบรรเลงประกอบในพิธีกรรมต่าง ๆ ที่มีมาตั้งแต่โบราณ จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้

คำสำคัญ: วงเพลงการ / วงดนตรี / พิธีมงคลสมรส / กัมพูชา

บทนำ

ขอมโบราณหรือปัจจุบันคือประเทศกัมพูชาหรือเขมร มีชื่อเรียกอย่างเป็นทางการว่า “ราชอาณาจักรกัมพูชา” ถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีวัฒนธรรมที่เจริญก้าวหน้าประเทศหนึ่งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีต้นกำเนิดมาจากไหนนั้นไม่สามารถระบุได้ชัดเจนและยังเป็นประเด็นโต้แย้งกันในหมู่นักประวัติศาสตร์มากมายและยังหาข้อสรุปไม่ได้ บ้างก็ว่าอยู่ทางตอนใต้ของประเทศมาเลเซียและประเทศอินโดนีเซียในปัจจุบัน บ้างก็ว่ามาจากตอนใต้ของประเทศจีนและมีความเกี่ยวข้องกับชนเผ่าไทและจีน (กิตติ โล่เพชรรัตน์, 2555)

ศิลปวัฒนธรรมของขอมรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมพราหมณ์-ฮินดู ศิลปวัฒนธรรมด้านดนตรีและการแสดงในราชอาณาจักรกัมพูชามีทั้งดนตรีพื้นบ้านที่ได้รับอิทธิพลมาจากวัฒนธรรมของขอมโบราณและการแพร่ขยายอย่างรวดเร็วของดนตรีตะวันตก จากหลักฐานที่ปรากฏเป็นภาษาสันสกฤตและภาษาขอมโบราณที่บันทึกไว้ในสมัยพระเจ้าชัยวรมันที่ 1 ได้กล่าวถึงเรื่องดนตรีไว้ว่า ก่อนที่จะประกอบพิธีกรรมใด ๆ นั้น จะต้องเตรียมเครื่องถวาย ซึ่งได้แก่ ดนตรีบรรเลง นักขับร้องและนางรำสำหรับแสดงถวายเทวสถาน แต่ก่อนนั้นวงดนตรีของกัมพูชา โดยเฉพาะวงมโหรีจะมีเฉพาะของราชสำนักและบุคคลในตระกูลชั้นสูงเท่านั้น ต่อมาภายหลังจึงได้มีการแพร่ขยายออกมาเป็นดนตรีของชาวบ้านทั่วไปและได้รับความนิยมมาก ดนตรีที่ประกอบพิธีกรรมของกัมพูชาในปัจจุบันนี้ถูกนำมาใช้ในความบันเทิงมาก โดยเฉพาะงานมงคล รื่นเริงสังสรรค์ต่าง ๆ สำหรับดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ นั้นไม่ว่าจะเป็นพิธีกรรมใด ล้วนมีเรื่องเกี่ยวกับศาสนาและความเชื่อเข้าไปเกี่ยวข้องเสมอ เพราะดนตรีเกิดขึ้นจากศาสนาและความเชื่อ ดนตรีจึงมีบทบาทและถูกนำมาใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา ก่อนแล้วค่อยแพร่กระจายไปสู่ชาวบ้าน

ดนตรีและศิลปะการแสดงที่มีอิทธิพลต่อชีวิตประจำวันของชาวกัมพูชาในปัจจุบันแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ ดนตรีแบบดั้งเดิมกับดนตรีสมัยใหม่ ดนตรีแบบดั้งเดิมเป็นวงดนตรีที่ใช้บรรเลงในพิธีกรรมต่าง ๆ มีอยู่ 4 วงคือ 1) วงเพลงการ (Vung Phleng Kar) เป็นวงดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีมงคลสมรส 2) วงเพลงอาร์กซ์ (Vung Phleng Arakk) เป็นวงดนตรีที่ใช้บรรเลงในงานอวมงคลที่เกี่ยวข้องกับจิตวิญญาณ 3) วงเพลงมโหรี (Vung Phleng Mohori) ใช้บรรเลงในงานมงคลทั่วไป 4) วงเพลงพินเพียด (Vung Phleng Pinn Peat) ใช้บรรเลงประกอบการแสดงและระบำ

พื้นเมืองของชาวกัมพูชา (Sam, 2002) ส่วนดนตรีในสมัยใหม่มี 2 วงคือ รำวงและรำบัจ รำวงเป็นดนตรีช้า ๆ ส่วนรำบัจมีลักษณะคล้ายดนตรีพื้นบ้านของไทยในแถบอีสานใต้ที่เรียกว่า “กันตรึม” ที่เป็นดนตรีพื้นบ้านของชาวสุรินทร์ และเป็นที่ยอมรับตามแนวชายแดนไทยและกัมพูชา (รัชกฤษ คงพินิจบวร, 2554) วงเพลงการ์จะมีอยู่ทั่วทุกจังหวัดกระจายอยู่ทั่วไปตามชุมชนใหญ่ ๆ ลักษณะของวงดนตรีจะคล้าย ๆ กัน มีสมาชิกคล้าย ๆ กันคือ 7-8 คน เป็นนักดนตรี 5-6 คน นักร้อง 1-2 คน เครื่องดนตรีมีอยู่ 6 ชิ้นคือ ตรีว้อ ตรีวู้ ตะเข้ คิม สกั้วร์และซิง (Sam, 1998)

วงดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีมงคลสมรสของราชอาณาจักรกัมพูชา เรียกว่า วงเพลงการ์ (Vung Phleng Kar) เป็นวงดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมมงคลสมรสของชาวกัมพูชา ซึ่งจะมีบทเพลงที่บรรเลงเฉพาะในแต่ละขั้นตอน คือ เริ่มตั้งแต่เพลงโฮมโรง (เพลงโหมโรง) ซึ่งเป็นเพลงแรกที่บรรเลง และเพลงอื่น ๆ ตามขั้นตอนนั้น ๆ เช่น เพลงที่ใช้ในการแห่ขันหมาก อาบน้ำ ตัดผม รดน้ำ จองโด เป็นต้น วงเพลงการ์ถือว่าเป็นวงดนตรีที่เก่าแก่ของราชอาณาจักรกัมพูชาที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีมงคลสมรสมาช้านาน สำหรับเครื่องดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงวงเพลงการ์จะมีอยู่ 2 แบบ คือ 1) แบบสมัยโบราณ ประกอบด้วยเครื่องดนตรี เปียอ (ปี่อ้อ) กระเชมุย (พิณสายเดี่ยว) ตรีว้อแมร์ (ซอเขมร) จาแปย (กระจับปี) สกั้วร์โด (โทนชาติรี) และเจรียง (นักร้อง) 2) แบบสมัยใหม่ เครื่องดนตรีจะเปลี่ยนไป มีเครื่องดนตรีดังนี้ คือ โคลย (ขลุ่ย) มีหรือไม่มีก็ได้ ตรีว้อ (ซอด้วง) ตรีวู้ (ซออู้) กระปือ/ตาเข้ (จะเข้) คิม (ซิม) ซิง (ฉิ่ง) สกั้วร์ (โทนชาติรี) เจรียง (นักร้อง) (Sam, 2002)

ดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมมงคลสมรสของราชอาณาจักรกัมพูชา มีความแตกต่างกันไปตามแต่ละท้องถิ่นที่ตามชุมชนต่าง ๆ ในยุคที่เขมรแดงเรืองอำนาจ ผู้นำเขมรแดง คือ นายพลพล พต ได้ทำการทำลายเครื่องดนตรี ตำรา และเอกสารด้านดนตรีตลอดจนชุดการแสดงทั้งหมด พร้อมทั้งเข่นฆ่าศิลปินด้านดนตรีและการแสดงมากมายอย่างไร้ความปราณี เจ้าหญิงบุปผาเทวีซึ่งเป็นพระธิดาของสมเด็จพระเจ้านโรดมสีหนุได้เสด็จลี้ภัยไปยังประเทศฝรั่งเศส จนกระทั่งยุคของเขมรแดงหมดอำนาจลง พระองค์เสด็จกลับคืนกัมพูชาและได้ช่วยเหลือฟื้นฟูศิลปปะการดนตรีและศิลปะการแสดง จึงทำให้วงการดนตรีและศิลปะการแสดงดั้งเดิมของกัมพูชายังคงมีและยังคงหลงเหลือให้เห็นอยู่บ้างในปัจจุบัน (รัชกฤษ คงพินิจบวร, 2554)

จังหวัดเสียมเรียบและจังหวัดพระตะบอง ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชาถือได้ว่าเป็นจังหวัดใหญ่ของประเทศ เป็นจังหวัดที่มีอารยธรรมขอมโบราณที่เจริญรุ่งเรืองและยิ่งใหญ่ในอดีตกาลและนับว่าเป็นอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่แห่งหนึ่งของโลกด้วย ถึงแม้ในปัจจุบันจะมีการเปลี่ยนแปลงตามกระแสโลกาภิวัตน์ แต่ขนบธรรมเนียมประเพณีของขอมโบราณก็ยังมีอยู่และยังใช้สืบทอดมาจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งงานมงคลสมรส ถือได้ว่าเป็นงานที่สำคัญเกี่ยวกับเหตุการณ์ชีวิตของชาวกัมพูชา ชาวกัมพูชาจะจัดงานใหญ่โตมาก และที่ขาดไม่ได้เลยคือวงดนตรีที่จะมาบรรเลงในงานพิธีมงคลสมรสที่มีมาแต่โบราณ วงดนตรีที่ใช้บรรเลงเรียกว่า วงเพลงการ์ จะบรรเลงเพลงที่เป็นเพลงเฉพาะในพิธีมงคลสมรสตามวิธีการและขั้นตอนพิธีกรรมต่าง ๆ ตั้งแต่เริ่มงานจนถึงจบงาน ด้วยเหตุที่งานมงคลสมรสต้องมีวงดนตรีบรรเลงประกอบ ทำให้ในประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา มีวงดนตรี วงเพลงการ์ที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีมงคลสมรสมากมาย ซึ่งแต่ละท้องถิ่นมีประเภทของเครื่องดนตรีและการจัดวงตลอดจนขั้นตอนการบรรเลงที่แตกต่างกันไป ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง เพลงการ์ : ดนตรีประกอบพิธีมงคลสมรสของราชอาณาจักรกัมพูชา เพื่อศึกษาประเภทของเครื่องดนตรีและการจัดวงดนตรีในวงเพลงการ์ ศึกษาบทเพลงที่ใช้บรรเลงในวงเพลงการ์และขั้นตอนการบรรเลงในงานพิธีมงคลสมรส ผู้วิจัยได้เลือกพื้นที่จังหวัดพระตะบองและจังหวัดเสียมเรียบ ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งเป็นจังหวัดที่มีการอนุรักษ์ประเพณีนี้ไว้และสมควรที่คนรุ่นหลังจะได้รับรู้และมีการสืบทอดต่อไป มิให้สูญหายไปจากวัฒนธรรมของตนเอง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาประเภทของเครื่องดนตรีและการจัดวงดนตรีวงเพลงการ
2. เพื่อศึกษาบทเพลงที่ใช้บรรเลงในวงเพลงการและขั้นตอนการบรรเลงในงานพิธีมงคลสมรส

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เพื่อศึกษาประเภทของเครื่องดนตรีและการจัดวงดนตรีวงในวงเพลงการ เพื่อศึกษาบทเพลงที่ใช้บรรเลงในวงเพลงการและขั้นตอนการบรรเลงในงานพิธีมงคลสมรส โดยใช้กรอบแนวคิดและทฤษฎีทางด้านต่าง ๆ โดยวิธีการแบบสามเส้า คือการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) คือวิธีการประมวลความคิดขึ้นจากข้อมูลเชิงรูปธรรมแล้วทำเป็นข้อสรุปซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมตามวิธีการแบบอุปนัย เช่น เมื่อได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์แล้วจึงวิเคราะห์และสร้างข้อสรุป ถ้าข้อสรุปนั้นยังไม่ได้รับการตรวจสอบยืนยันก็ถือเป็นสมมุติฐานชั่วคราว (Working Hypothesis) ถ้าหากได้รับการยืนยันแล้วก็ถือเป็นข้อสรุปและการวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ๆ (Typological) ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไปและการตีความโดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่มีอยู่เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ (สุภางค์ จันทวานิช, 2542)

ทำการรวบรวมข้อมูลโดยทำการสำรวจ เก็บข้อมูลภาคสนาม การสังเกต การสัมภาษณ์เจาะลึกและการสนทนากลุ่มและนำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ประกอบภาพ โดยมีขอบเขตและขั้นตอนวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. ผลการวิจัย
6. สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย
7. ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

การกำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่วงดนตรีหรือคณะ นักดนตรี หมอสูตร ผู้รู้และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับวงดนตรีวงเพลงการในพื้นที่ของจังหวัดเสียมเรียบและจังหวัดพระตะบอง ประชากรประเทศราชอาณาจักรกัมพูชาประกอบด้วย

- 1.1 กลุ่มวงดนตรีหรือคณะนักดนตรีวงเพลงการ (Vung Phleng Kar) ได้แก่ หัวหน้าวง นักดนตรี นักร้อง
- 1.2 กลุ่มหมอสูตร ได้แก่ ผู้ทำหน้าที่ประกอบพิธีกรรมเป็นผู้มีบทบาทและมีความสำคัญมาก เปรียบเสมือน

ผู้อ่านโองการในพิธีไหว้ครูดนตรีไทย เป็นผู้สั่งให้วงดนตรีบรรเลงเพลงต่าง ๆ ตามแต่ละเหตุการณ์ ส่วนมากหมอสูตรจะเป็นคณะเดียวกันกับวงดนตรี

1.3 กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) ประกอบด้วย นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งเป็นพื้นที่ในการวิจัย

- 1.4 กลุ่มทั่วไป (General Informants) ประกอบด้วยประชาชนที่เข้าร่วมกิจกรรมดนตรีในครั้งนั้น

2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ได้แก่วงดนตรีหรือคณะ นักดนตรี หมอสูตร ผู้รู้และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับวงดนตรี วงเพลงการ ในพื้นที่ของจังหวัดเสียมเรียบและจังหวัดพระตะบอง โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจากประชากรแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ดังนี้

2.1 กลุ่มวงดนตรีหรือคณะนักดนตรีวงเพลงการ์ที่มีชื่อเสียงและได้รับความนิยมสูงสุดจังหวัดละ 1 วง รวม 2 วง แต่ละวงเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง จำนวน 5 คน รวม 10 คน ได้แก่

2.1.1 หัวหน้าวง จังหวัดละ 1 คน รวม 2 คน

2.1.2 สมาชิกในวงที่เป็นนักดนตรี จังหวัดละ 3 คน รวม 6 คน

2.1.3 สมาชิกในวงที่เป็นนักร้อง จังหวัดละ 1 คน รวม 2 คน

2.2 กลุ่มหมอสูตร เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ในเรื่องบทเพลงที่ใช้บรรเลงในวงเพลงการ์เป็นอย่างดี เป็นผู้สั่งให้วงดนตรีบรรเลงเพลงต่าง ๆ ตามแต่ละระดับตอนต่าง ๆ จังหวัดละ 2 คน รวม 4 คน

2.3 กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) เป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความรู้ในเรื่องดนตรีวงเพลงการ์อย่างดี จำนวน 8 คนประกอบด้วย

2.3.1 นักวิชาการผู้มีความรู้ในเรื่องดนตรีวงเพลงการ์จากสถาบันการศึกษา จังหวัดละ 2 คน รวม 4 คน

2.3.2 ผู้นำชุมชนหรือผู้สูงอายุ เป็นผู้มีความรู้และทราบประวัติความเป็นมาของชุมชนนั้น ๆ และเคยได้เห็นได้ยินการบรรเลงดนตรีวงเพลงการ์มาแล้ว จังหวัดละ 2 คน รวม 4 คน

2.4 กลุ่มทั่วไป (General Informants) เป็นประชาชนที่เข้ามาร่วมกิจกรรมดนตรีนั้น ๆ จังหวัดละ 2 คน รวม 4 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้เครื่องมือในการวิจัย ผู้วิจัยกำหนดเครื่องมือสำหรับการวิจัยไว้ 4 รายการ คือ

1. เครื่องมือและอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลภาคสนาม ได้แก่ เครื่องเขียน กล้องถ่ายภาพนิ่ง กล้องถ่ายภาพเคลื่อนไหว เครื่องบันทึกเสียง เครื่องวัดระดับเสียง

2. แบบสำรวจ (Survey) เป็นการสำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของพื้นที่ที่ทำการวิจัย สํารวจเกี่ยวกับจำนวนวงดนตรี สถานที่อยู่ของวงดนตรี กำหนดการจัดงานแสดงดนตรีในพื้นที่ที่ทำการวิจัย

3. แบบสังเกต (Observation) เป็นการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation)

4. แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) จำนวน 1 ชุด ใช้สัมภาษณ์กลุ่มวงดนตรีหรือคณะนักดนตรี กลุ่มหมอสูตร กลุ่มผู้รู้และกลุ่มทั่วไป เนื้อหาทั้งหมด 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้สัมภาษณ์ ชื่อ นามสกุล เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่ บทบาทในสังคม

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับวงดนตรี วงเพลงการ์ ได้แก่ ประวัติความเป็นมา สภาพปัจจุบัน ประเภทเครื่องดนตรี บทเพลงที่ใช้ในการบรรเลงในแต่ละขั้นตอน องค์ประกอบและธรรมเนียมในการแสดง วิธีชีวิตนักดนตรี การสืบทอดความรู้และศิลปะการแสดงดนตรี สุนทรียศาสตร์ของดนตรี ความประทับใจในการแสดง โอกาสในการแสดง

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของวงดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมมงคลสมรสในสังคมกัมพูชา การสืบทอดความรู้และศิลปะการแสดงดนตรี

5. การสนทนากลุ่ม (Focused Group Guideline) ใช้กับกลุ่มวงดนตรีหรือคณะนักดนตรี กลุ่มหมอสูตร กลุ่มผู้รู้และกลุ่มทั่วไปและผู้ที่เกี่ยวข้องกับวงดนตรีวงเพลงการ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

จัดเก็บรวบรวมข้อมูลที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ มีวิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร ตำรา งานวิจัย เป็นข้อมูลพื้นฐานได้จากเอกสาร ตำรางานวิจัย หรือข้อมูลที่ได้มีการศึกษาไว้ในประเด็นที่เกี่ยวกับพิธีกรรมและวงดนตรี ของวงเพลงการ์ ได้แก่ ประวัติความเป็นมา

ประเภทของเครื่องดนตรี ประเภทของวงดนตรี ประเภทของบทเพลง โอกาสที่ใช้ในการบรรเลง รวมทั้งเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการวิจัย โดยค้นคว้าเอกสารจากสถาบันการศึกษาภาครัฐและเอกชน หน่วยงานราชการ หนังสือ ตำรา รายงานการประชุม งานวิจัย ปรินทิพนิพนธ์ ภาคนิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าจากวีดิทัศน์และอินเทอร์เน็ต โดยรวบรวมแล้วแยกประเด็นตามเนื้อหา

2. การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม ลงพื้นที่เก็บรวบรวมข้อมูลจากสถานที่ที่ใช้ในการวิจัย โดยสำรวจข้อมูลเบื้องต้นก่อน จากนั้นจึงลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เดี่ยวที่ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focused Group) โดยดำเนินการตามขั้นตอนดังนี้

2.1 ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างกับกลุ่มวงดนตรีหรือคณะนักดนตรี กลุ่มหมอลำสุตร

2.2 ใช้เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงลึกโดยใช้ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างกับกลุ่มผู้รู้

2.3 ใช้เทคนิคการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) กับกลุ่มทั่วไปในพื้นที่ชุมชนที่มีการจัดกิจกรรมดนตรี เป็นการสังเกตทั่วไปภายในชุมชน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรมและเหตุการณ์ทั่วไปของชุมชนที่ศึกษา

2.4 ใช้เทคนิคการสนทนากลุ่ม โดยใช้กับกลุ่มวงดนตรีหรือคณะนักดนตรี กลุ่มหมอลำสุตร กลุ่มผู้รู้และกลุ่มทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับวงดนตรี วงเพลงการ

การวิเคราะห์ข้อมูล

การจัดระบบหมวดหมู่ นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ จากข้อมูลภาคสนามมาทำการศึกษาพร้อมจัดระบบหมวดหมู่ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้ สรุปลงสาระสำคัญตามประเด็นที่ทำการวิจัย แล้วทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยวิธีการแบบสามเส้า ตามลำดับคือ

1. การสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) คือวิธีการประมวลความคิดขึ้นจากข้อมูลเชิงรูปธรรมแล้วทำเป็นข้อสรุปซึ่งมีลักษณะเป็นนามธรรมตามวิธีการแบบอุปนัย เช่น เมื่อได้ศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์แล้วจึงวิเคราะห์และสร้างข้อสรุป ถ้าข้อสรุปนั้นยังไม่ได้รับการตรวจสอบยืนยันก็ถือเป็นสมมุติฐานชั่วคราว (Working Hypothesis) ถ้าหากได้รับการยืนยันแล้วก็ถือเป็นข้อสรุป (สุภางค์ จันทวานิช, 2542)

2. การวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) คือการจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ๆ (Typological) ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไปและการตีความโดยใช้แนวคิดทฤษฎีที่มีอยู่เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ (สุภางค์ จันทวานิช, 2542) ใช้ในการวิเคราะห์คุณลักษณะและองค์ประกอบของดนตรี ได้แก่ ประเภทเครื่องดนตรี การจัดวงดนตรี ประเภทบทเพลงและโอกาสในการบรรเลง

3. ชั้นวิเคราะห์ข้อมูล เป็นขั้นตอนที่นำข้อมูลทั้งหมดมาจัดให้เป็นระบบเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลจากการออกภาคสนาม แล้วนำมาวิเคราะห์โดยวิธีการแบบสามเส้า โดยการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) และการวิเคราะห์โดยการจำแนกประเภทข้อมูล (Typological Analysis) โดยกำหนดประเด็นของการวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดดังนี้

3.1 วิเคราะห์วิธีการจัดแบ่งประเภทของเครื่องและการจัดวงดนตรีวงเพลงการที่ใช้ในพิธีมงคลสมรส ในราชอาณาจักรกัมพูชา

3.2 วิเคราะห์การจัดแบ่งประเภทของบทเพลงที่ใช้บรรเลงในวงเพลงการและขั้นตอนการบรรเลงในงานพิธีมงคลสมรส

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่องวงเพลงกรัง : วงดนตรีที่ใช้ในพิธีมงคลสมรสของราชอาณาจักรกัมพูชา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 2 ข้อ คือ 1) เพื่อศึกษาประเภทของเครื่องดนตรีและการจัดวงดนตรีวงเพลงกรัง 2) เพื่อศึกษาบทเพลงที่ใช้บรรเลงในวงเพลงกรังและขั้นตอนการบรรเลงในงานพิธีมงคลสมรส ผู้วิจัยจำแนกผลการวิจัยได้ ดังนี้คือ

1. ประเภทของดนตรี เครื่องดนตรีในวงเพลงกรังที่ใช้บรรเลงในพิธีมงคลสมรสของราชอาณาจักรกัมพูชา แต่โบราณ จนถึงปัจจุบันสามารถจัดหมวดหมู่ตามวิธีการที่ทำให้เกิดเสียงได้ 3 ประเภท คือ

1.1 เครื่องดนตรีประเภทเครื่องดีด เป็นเครื่องดนตรีที่ทำให้เกิดเสียงโดยการดีด โดยใช้ไม้ดีดที่ทำจากเขาควาย ได้แก่ ตาเซ้ (จะเซ้) เป็นเครื่องดนตรีที่พัฒนาการมาจากเครื่องดีดเขมรโบราณที่มีค้อยาว เรียกว่า “จาแปยดองแวง” (กระจับปีค้อยาว) มีลักษณะรูปร่างคล้าย จะเข้ ของเครื่องดนตรีไทยทุกประการ มีสายจำนวน 3 สาย

สายที่ 1 สายเล็กสุด เป็นสายเอ็น เรียกว่า แซเอก ให้ระดับเสียงสูง ตั้งสายเป็นเสียง โดสูง

สายที่ 2 สายกลาง ใช้สายเอ็น เรียกว่า แซกอร์ ระดับเสียงกลาง ตั้งสายเป็นเสียง ซอล

สายที่ 3 สายใหญ่สุด ทำจากลวด เรียกว่า แซเดก ระดับเสียงทุ้มต่ำ ตั้งสายเป็นเสียง โดต่ำ

ภาพที่ 1 จาแปยดองแวง (กระจับปีค้อยาว)

ภาพที่ 2 ตาเซ้ (จะเซ้)

1.2 เครื่องดนตรีประเภทเครื่องสี เป็นเครื่องดนตรีที่ทำให้เกิดเสียงโดยการใช้คันชักเรียกว่า “ซึก” ที่ทำจากขนหางม้า มาสีกับสายที่ทำจากไหมซุขยาสน บางที่ใช้สายลวดเบรครถจักรยานหรือสายกีตาร์ ได้แก่ เครื่องดนตรีประเภท ตรัว(ซอ) แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ

1.2.1 ตรัวซอ(ซอดั่ง) เป็นซอขนาดเล็ก ลักษณะเหมือนซอดั่งของไทย ทำจากไม้ กล้องเสียงทำจากไม้แข็งหุ้มด้วยหนังงูเหลือม มีคันชักที่ทำจากขนหางม้าใช้สีกับสายเพื่อให้เกิดเสียง ตรัวซอ มี 2 สายคือ

สายที่ 1 สายเล็ก เรียกว่า แซเอก ระดับเสียงสูง ตั้งสายเป็นเสียง เร

สายที่ 2 สายใหญ่ เรียกว่า แซกา ระดับเสียงต่ำ ตั้งสายเป็นเสียง ซอล

ภาพที่ 3 ตรซอ (ซอดัง)

1.2.2 ตรัวอู (ซออู) เป็นซอขนาดใหญ่ ลักษณะเหมือนซออูของไทย กลองเสียงทำมาจากกะลามะพร้าว หุ้มด้วยหนังงูหรือหนังลูกวัว หรือไม้แผ่นบาง ๆ ความยาวของซอประมาณ 70-75 ซม. ใช้คันชักที่ทำจากขนหางม้า ใช้สีกับสายเพื่อให้เกิดเสียงดัง มีสาย 2 สาย

สายที่ 1 สายเล็ก เรียกว่า แซเอก ระดับเสียงสูง ตั้งสายเป็นเสียง ซอล

สายที่ 2 สายใหญ่ เรียกว่า แซกา ระดับเสียงต่ำ ตั้งสายเป็นเสียง โด

ภาพที่ 4 ตรัวอู (ซออู)

1.3 เครื่องดนตรีประเภทเครื่องตี เป็นเครื่องดนตรีที่ทำให้เกิดเสียงโดยการตี แบ่งเป็น 3 ประเภท คือ

1.3.1 เครื่องตีที่ซึงด้วยสาย เป็นเครื่องดนตรีที่มีสาย แต่ทำให้เกิดเสียงโดยการใช้ไม้ตีที่ทำเป็นพิเศษ เคาะตีที่สายเพื่อให้เกิดเสียง ได้แก่ คิม (ซิม) ลักษณะเหมือนเครื่องดนตรีซิมของไทย ระบบการตั้งเสียงเหมือนกันกับซิมของไทย ใช้ไม้ตีมี 2 อัน ตีโดยใช้ไม้ตีจากมือซ้ายและมือขวาสลับกันไป

ภาพที่ 5 คิม (ซิม)

1.3.2 เครื่องตีที่ซึงด้วยหนัง ได้แก่ สกั้วร์ (กลอง) ทำให้เกิดเสียงโดยการใช้มือตี มีรูปร่างคล้ายโตนยาว ๆ หนึ่งกลองซึงด้วยหนังลูกวัวหรือหนังงูเหลือมใหญ่ การตีผู้ตีจะเอาเครื่องดนตรีวางไว้บนตักด้านซ้ายแล้วใช้มือขวาตีหรือบางเพลงก็ใช้ทั้งมือซ้ายและมือขวาตีสลับกัน

ภาพที่ 6 สกั้วร์ (กลอง)

1.3.3 เครื่องตีที่ทำด้วยโลหะ ทำให้เกิดเสียงโดยการนำเอาเครื่องดนตรีมากระทบกันตีเป็นเสียง ได้แก่ ซึง(ฉิ่ง) จัดว่าเป็นเครื่องดนตรีที่จำเป็นและถือว่าเป็นเครื่องดนตรีพื้นฐานของวงดนตรีของกัมพูชาทุกประเภทที่ จะขาดไม่ได้เลย เพราะเป็นเครื่องดนตรีที่ทำหน้าที่ควบคุมจังหวะของบทเพลง ชุดหนึ่งมี 2 ฝา เวลาตีใช้มือซ้ายจับฝา หนึ่งหงายขึ้น และมือขวาจับอีกฝาหนึ่งแล้วตีประกบกัน เสียงดัง “ฉิ่ง” กับ “ฉับ”

ภาพที่ 7 ซึง (ฉิ่ง)

2. การจัดวงดนตรี วงเพลงการ์ เป็นวงดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมมงคลสมรสของราชอาณาจักรกัมพูชา ประกอบด้วยส่วนสำคัญดังนี้

2.1 เครื่องดนตรีมีจำนวน 6 ชิ้น ได้แก่

2.1.1 ตริ้วซอ (ซอด้วง)

2.1.2 ตริ้วอู (ซออู)

2.1.3 ตาเข้ (จะเข้)

2.1.4 คิม (ขิม)

2.1.5 สกั้วร์ (กลอง)

2.1.6 ซึง (ฉิ่ง)

ภาพที่ 8 การจัดวงดนตรี วงเพลงการ

2.2 นักร้อง จำนวน 1-2 คน ได้แก่

2.2.1 นักร้อง 1 คน จะเป็นหญิงหรือชายก็ได้ อย่างใดอย่างหนึ่ง

2.2.2 นักร้อง 2 คน จะเป็นหญิง 1 คนและชาย 1 คน รวม 2 คน

ภาพที่ 9 นักร้องชายและนักร้องหญิง

3. บทเพลงที่ใช้บรรเลงในวงเพลงการและขั้นตอนการบรรเลงในงานพิธีมงคลสมรส

3.1 บทเพลงที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีกรรมในพิธีมงคลสมรสของราชอาณาจักรกัมพูชา ซึ่งบรรเลงโดยวงเพลงการ มีบทเพลงหลายบทเพลงที่ใช้บรรเลงตามขั้นตอนและพิธีกรรมต่าง ๆ จากการศึกษาทั้งวงที่จังหวัดพระตะบองและจังหวัดเสียมเรียบ ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา รวบรวมได้ 24 เพลง คือ

3.1.1 เพลงโฮมโรง (เพลงโหมโรง)

3.1.2 เพลงเจ้าเปรียม (เจ้าพราหมณ์)

3.1.3 เพลงแบะแพลเซอ

3.1.4 เพลงจำเบาะโรย

3.1.5 เพลงเปาะเปิด

3.1.6 เพลงจาบเดาะแดย

3.1.7 เพลงสาริกาแก้ว

3.1.8 เพลงตะเปียงเปียก

3.1.9 เพลงบอนโดกัณฑ์

- 3.1.10 เพลงโจรง
- 3.1.11 เพลงสาริกาสแม
- 3.1.12 เพลงบังกวงกะแอก
- 3.1.13 เพลงโลมเนียง
- 3.1.14 เพลงแจกเมียะ
- 3.1.15 เพลงแกนอ
- 3.1.16 เพลงกองซอย
- 3.1.17 เพลงชำเปอทอย
- 3.1.18 เพลงเนียงปอน
- 3.1.19 เพลงไบคอน
- 3.1.20 เพลงจอมเบาะโรย
- 3.1.21 เพลงแบกงาน
- 3.1.22 เพลงเปรียะทอง
- 3.1.23 เพลงบอดเรียงแตรด
- 3.1.24 เพลงมอดจ๊อบ(เพลงหมดจอบหรือ เพลงลา)

3.2 ขั้นตอนการบรรเลงเพลงในงานพิธีมงคลสมรสของวงเพลงการ์ แต่ก่อนพิธีมงคลสมรสหรือการแต่งงานของชาวกัมพูชาใช้เวลาหลายวันหลายคืน แต่ปัจจุบัน จะลดลงเหลือ 2-3 วัน หรือบางทีก็วันเดียว เพราะจะได้ประหยัดเวลาและงบประมาณค่าใช้จ่ายในการจัดงาน (Sam, 2561) วงดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงประกอบพิธีมงคลสมรส ได้แก่ วงเพลงการ์ เพลงที่ใช้บรรเลงจัดลำดับขั้นตอนได้ 3 ขั้นตอนดังนี้ คือ

3.2.1 ขั้นตอนที่ 1 ดนตรีก่อนขั้นตอนพิธีมงคลสมรส เป็นดนตรีที่บรรเลงก่อนเข้าสู่พิธีกรรมต่าง ๆ เจ้าภาพจะเป็นคนจัดหางานดนตรี ได้แก่ วงเพลงการ์ ประกอบด้วยนักดนตรี 5-6 คน นักร้อง 1-2 คน เพื่อนำมาประกอบพิธีกรรมดังกล่าว แต่ก็ยังมีเจ้าภาพบางราย (เป็นจำนวนน้อย) จะใช้เครื่องเสียงแล้วเปิดซีดีเพื่อประหยัดค่าใช้จ่าย ซีดีเพลงการ์มีวางจำหน่ายทั่วไป ดนตรีก่อนขั้นตอนพิธีกรรม มีลำดับขั้นตอนดังนี้

1) ลำดับที่ 1 พิธีกรรมไหว้ครูและบูชาบวงสรวงเทพยดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นบทเพลงเพลงแรกที่วงดนตรีต้องบรรเลง ถือว่าเป็นการไหว้ครู เพลงที่ใช้บรรเลงได้เพลงโหมโรง(โหมโรง) เป็นเพลงที่วงดนตรีวงเพลงการ์จะต้องบรรเลงเป็นเพลงแรกเพื่อประกาศให้รู้ว่าการได้เริ่มขึ้นแล้ว

2) ลำดับที่ 2 พิธีกรรมแห่กำหนด เป็นขั้นตอนที่ดนตรีบรรเลงเดินนำหน้าขบวนแห่ขันหมากของเจ้าบ่าวไปยังบ้านเจ้าสาว สิ้นสุดตรงที่เจ้าสาวออกมารับเจ้าบ่าวเข้าสู่สถานที่ประกอบพิธีกรรม โดยมีลำดับขั้นตอนและบทเพลงดังนี้

- เพลงเจ้าเปรียม (เจ้าพราหมณ์) เป็นเพลงที่บรรเลงหน้าขบวนเจ้าบ่าว ขบวนแห่จะนำสิ่งของที่ใช้ในพิธีมงคลสมรส ให้แขกฝ่ายเจ้าบ่าวถือไป โดยเดินตามหลังเจ้าบ่าว เจ้าบ่าวจะนุ่งผ้าโจงกระเบน มีเพื่อนเจ้าบ่าวอีกจำนวน 2 คน เดินเคียงข้างเจ้าบ่าวด้านซ้าย-ด้านขวา ขบวนเจ้าบ่าวจะมีเครื่องดนตรี ได้แก่ ตรีฆอ (ซอด้วง) ตรีฆู (ซออู้) สกั้วร์ (กลอง) ชิง (ฉิ่ง) และมีการเพิ่มโหม่งทองเหลืองบาง ๆ เข้ามาบรรเลงด้วยจำนวน 1 คู่ ในการแห่ขบวนเจ้าบ่าวไปยังบ้านเจ้าสาว วงดนตรีจะบรรเลงเพลงเจ้าเปรียม (เจ้าพราหมณ์) วนไปวนมาหลายรอบจนกระทั่งถึงบ้านเจ้าสาว

ภาพที่ 10 ขบวนแห่เจ้าบัว ดนตรีบรรเลงเพลงเจ้าเปรี๊ยะ

ภาพที่ 11 โหม่งคู่

- เพลงแบะแพละเซอ หรือ เพลง จำเบาโรย จะมีตัวสมมุติเป็นเทวดาและนางฟ้า ทาบผลไม้ร่วมกับขบวนแห่ของเจ้าบัว เพื่อเอาผลไม้ไปมอบให้ฝ่ายเจ้าสาวบรรเลงตอนส่งมอบผลไม้ให้ฝ่ายเจ้าสาว

ภาพที่ 12 ตัวสมมุติเป็นเทวดาหรือนางฟ้าทาบผลไม้

3) ลำดับที่ 3 พิธีกรรมกั๊ดเซาะมีเพลงที่ใช้บรรเลงพิธีกรรมนี้ 4 เพลง คือ

- เพลงจาบเตาะเตย ใช้บรรเลงตอนที่เจ้าบัวจัดซื้อกรรไกรเพื่อนำมาตัดผมเอาส่วนที่เกินออกจากร่างกายเรียกว่า “ลิวกรรไกร” (ขายกรรไกร)

- เพลงสาธิกาก้าว ใช้บรรเลงในขณะที่เจ้าบัว เจ้าสาวกำลังตัดผม เรียกว่า “กั๊ดเซาะ” (ตัดผม)

- เพลงตระเปียงเปี้ยก ใช้บรรเลงตอนที่เจ้าบัวอาบน้ำ ชำระล้างร่างกาย ชำระสิ่งสกปรก

ออกจากร่างกาย ก่อนเข้าพิธีแต่งงาน

- เพลงบอนไดกอนตง ใช้บรรเลงตอนที่เอาสิ่งของที่ชำระล้างออกจากตัวเจ้าบ่าวใส่ในกระถางเพื่อไปลอยทิ้งในลำน้ำหรือแม่น้ำถือว่าการนำสิ่งที่ไม่ดีที่เป็นของเจ้าบ่าวไปทิ้งลงแม่น้ำ

ภาพที่ 13 พิธีกรรมกั๊ดเซาะ (การตัดผม)

4) ลำดับที่ 3 พิธีกรรมกั๊ดกันสลา จำนวน 5 เพลง

- เพลงโจรง ใช้บรรเลงเพื่อกล่าวยกย่องสรรเสริญพระคุณพ่อ คุณแม่ ของคู่บ่าว-สาว ชาวกำพูชาเรียก คุณพ่อ คุณแม่ว่า “แมмба”

- เพลงสาริกาสะแม ใช้บรรเลงตอนที่เจ้าสาวจูงแขนเจ้าบ่าวเข้ามาในสถานที่ประกอบพิธีกรรม

- เพลงบังกวงกะแอก ใช้บรรเลงตอนที่พิธีกร กล่าวถึงอดีตของการเลี้ยงดูคู่บ่าว – สาว กล่าวถึงความยากลำบากของพ่อแม่ ในการเลี้ยงดูคู่บ่าว – สาว ตั้งแต่ตอนเด็ก จนกระทั่งถึงวันเข้าสู่พิธีมงคลสมรส

- เพลงโลมเนียง ใช้บรรเลงตอนที่ยกสินสอด ให้ฝ่ายเจ้าสาว เรียกว่า “กั๊ดคอมโลกันสลา” ฝ่ายหญิงจะตรวจนับสินสอดว่าครบหรือไม่

- เพลงแจกเมียะ เป็นเพลงที่บรรเลงหลังจากได้ตรวจนับสินสอด ว่าถูกต้องแล้ว ก็จะ เป็นรับประทานผลไม้ ร่วมกัน เรียกว่า “แพลเซอ”

3.2.2 ขั้นตอนที่ 2 ดนตรีขั้นตอนพิธีกรรมจองโต ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในพิธีการมงคลสมรสของชาวกัมพูชา เพราะเป็นพิธีกรรมที่แสดงให้เห็นว่าหลังจากเสร็จพิธีกรรมจองโตนี้แล้วคู่บ่าว-สาว ก็จะเป็นสามีภรรยากันอย่างสมบูรณ์ พิธีกรรมนี้จะยึดถือเวลา ฤกษ์ยามเป็นสำคัญ ฤกษ์ยามที่ดีถือว่าเป็นที่นิยมเป็นอย่างมาก อยู่ในช่วงเวลาระหว่างเวลา 10.00-12.00 น. ซึ่งถือว่าเป็นฤกษ์ยามยามดี ที่ถือปฏิบัติกันมายาวนานจากอดีตจนกระทั่งถึงปัจจุบัน พิธีกรรมจองโต จัดลำดับขั้นตอนได้เป็น 3 ลำดับ คือ

1) ลำดับที่ 1 พิธีกรรมยวีวี่เลีย (เอาเวลา เอาฤกษ์ยาม) เป็นพิธีกรรมลำดับแรก เป็นการกำหนดเวลา ฤกษ์ยาม จะมีบทเพลงที่ใช้บรรเลงจำนวน 3 เพลงได้แก่

- เพลงโฮมโรง (เพลงโหมโรง) เป็นเพลงแรกที่บรรเลงเพื่อเป็นการอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้มาร่วมชุมนุม มาเป็นสักขีพยานในพิธีกรรมที่จะเกิดขึ้นครั้งนี้

- เพลงพั๊ดปาปาก (พั๊ดเมฆ) หรือเพลงแกนอ เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงต่อจากเพลงโฮมโรง เพื่อให้เทวดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นการบรรเลงอัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์

- เพลงสัดเตียง (กษัตริย์เสด็จ) ใช้บรรเลงเพื่อเป็นอัญเชิญกษัตริย์เพื่อให้เสด็จมาเป็นสักขีพยานในพิธีกรรมครั้งนี้

- เพลงพั๊ดเจียออน ใช้บรรเลงขั้นตอนที่หมอสูตรผู้ประกอบพิธีกรรมเจิมหน้าผากคู่บ่าว-สาว แล้วเจ้าสาวจูงแขนเจ้าบ่าวเพื่อนำเข้าสู่สถานที่จัดทำพิธีกรรมจองโตในลำดับขั้นต่อไป

2) ลำดับที่ 2 พิธีกรรมจองโด ถือว่าเป็นพิธีกรรมที่สำคัญประกอบด้วยบทเพลงจำนวน 5 เพลง ดังนี้

- เพลงกองขอย เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงเพื่อเช่นไหว้บรรพบุรุษ ไหว้ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว

กัมพูชาเรียกพิธีกรรมตอนนี้ว่า “แซนโดนตา”

ภาพที่ 14 อาหารแซนโดนตา (ไหว้ บรรพบุรุษผู้ล่วงลับ)

- เพลงชำเปอทอย ใช้บรรเลงหลังจากพิธีกรรมเช่นไหว้บรรพบุรุษ ไหว้ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว เพื่อให้กลับออกไปจากพิธีกรรม

- เพลงเนียะปอน ใช้บรรเลงตอนแขกผู้มีเกียรติจุดเทียนแล้วเวียนเทียนเป็นวงกลมล้อมรอบ คู่บ่าว – สาว เป็นจำนวน 3 รอบ เพื่อเป็นการชี้ทางสว่างให้คู่บ่าว – สาว

- เพลงโบคอน เป็นเพลงที่ใช้ประกอบพิธีกรรมจองโด (การผูกข้อมือ) เป็นการสู่ขวัญ เรียกขวัญ ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่สำคัญที่สุดของพิธีมงคลสมรส แขกผู้มีเกียรติจะผูกข้อมือคู่บ่าว-สาว โดยมีของมีค่าผูกติดไปด้วย เพื่อมอบเป็นทุนให้คู่บ่าว-สาวนำไปสร้างตัว

ภาพที่ 15 พิธีกรรมจองโด (การผูกข้อมือ)

- เพลงเปรี๊ยะทองหรือเพลงพระทอง (เพลงเทพทอง) เป็นเพลงสุดท้ายในพิธีกรรมจองโด บรรเลงตอนที่เจ้าสาวนำสไปไปผูกข้อมือเจ้าบ่าวเพื่อจงออกจากสถานประกอบพิธีกรรมไปยังห้องเรือนหอ

3.2.3 ขั้นตอนที่ 3 ดนตรีหลังขั้นตอนพิธีกรรมจองโด หลังจากพิธีกรรมจองโดเสร็จแล้ว ขั้นตอนสุดท้ายของพิธีการมงคลสมรสของชาวกัมพูชา เรียกว่า “กรรมพิธีสีกกันตีส” (กรรมพิธีขายเสื่อ) เป็นพิธีกรรมที่จัดเก็บสิ่งของที่ใช้ประกอบพิธีทั้งหมดให้อยู่ในสภาพเดิม เพลงที่ใช้บรรเลงได้แก่

- เพลงบอดสะมองหรือเพลงบอดเรียงแตรด
- เพลงมอดจ๊อบ (เพลงหมดจ๊อบหรือเพลงลา) เป็นเพลงสุดท้ายที่ใช้บรรเลง หากวงดนตรีบรรเลงเพลงนี้แล้ว แสดงว่าพิธีกรรมในครั้งนี้ได้เสร็จสิ้นลงอย่างสมบูรณ์แล้ว

สรุปและอภิปรายผล

จากการผลการศึกษา วงเพลงการ : ดนตรีประกอบพิธีมิงคลสมรสของราชอาณาจักรกัมพูชา สามารถสรุปและอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ประเภทของเครื่องดนตรีและการจัดวงดนตรี

1.1 ประเภทของเครื่องดนตรีจัดแบ่งได้ 3 ประเภทคือ 1) เครื่องตี ได้แก่ ตาเซ่ (จะเข้) 2) เครื่องสี ได้แก่ ตรีวซอ (ซอด้วง) และ ตรีวอู (ซออู้) 3) เครื่องตี ได้แก่ คิม (ซิม) สกั้วร์ (กลอง) และซิง (ฉิ่ง)

1.2 การจัดวง วงดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีมิงคลสมรสในราชอาณาจักรกัมพูชา ได้แก่ วงเพลงการ เป็นวงดนตรีที่มีสมาชิก 7-8 คน ประกอบด้วย เครื่องดนตรี 5-6 ชิ้น ได้แก่ ตาเซ่ (จะเข้) ตรีวซอ (ซอด้วง) ตรีวอู (ซออู้) คิม (ซิม) สกั้วร์(กลอง) ซิง (ฉิ่ง) และนักร้อง 1-2 คน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชกฤษ คงพินิจบรร (2554) พบว่า วงดนตรีเพลงการของวงอุดรเมียนเจีย จังหวัดอุดรเมียนเจีย ประกอบด้วยเครื่องดนตรีตรีวซอ ตรีวอู คิม โคลย (ขลุ่ย) ตะเซ่ สกอร่าโมเนีย (กลอง) และซิง มีการขับร้องโดยนักร้องชายและหญิง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Kathy (2002) ซึ่งทำการศึกษาเรื่องดนตรีที่ใช้ในพิธีกรรมแต่งงานในกรุงพนมเปญ (Ritual performativity and music Cambodian wedding music in Phnom Penh) พบว่า รูปแบบของดนตรีที่ใช้บรรเลงประกอบพิธีการแต่งงานในกรุงพนมเปญ ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา ได้แก่ วงดนตรีการ ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ตรีวซอ (Trua sor) คิม (Khim) ตาเซ่ (Tae Kae) สกั้วร์ไต (Sa Kua dei) ซิง (Ching)

2. บทเพลงที่ใช้บรรเลงในวงเพลงการและขั้นตอนการบรรเลงในงานพิธีมิงคลสมรส

2.1 ประเภทของบทเพลงที่ใช้บรรเลงในวงเพลงการมีมากถึง 24 เพลงเป็นเพลงที่ใช้บรรเลงเฉพาะในพิธีกรรมแต่ละขั้นตอนของพิธีมิงคลสมรส เพลงที่สำคัญที่ทุกวงต้องบรรเลงเป็นเพลงแรกคือเพลงโหมโรง (เพลงโหมโรง) เพราะถือว่าเป็นเพลงไหว้ครูและบูชาบวงสรวงเทพยดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเพื่อเป็นการประกาศให้รู้ว่าจะกำลังจะเริ่มขึ้นแล้วเพลงแต่ละเพลงจะบรรเลงประกอบพิธีการของแต่ละพิธีการต่าง ๆ ตามลำดับโดยหมอสูตรจะเป็นผู้สั่งให้ดนตรีบรรเลง

2.2 ขั้นตอนการบรรเลงในงานพิธีมิงคลสมรส จัดลำดับขั้นตอนได้ 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 ดนตรีก่อนขั้นตอนพิธีมิงคลสมรส เพลงแรกที่บรรเลงก่อนคือเพลงโหมโรง (เพลงโหมโรง) เป็นเพลงครุบรรเลงเป็นเพลงแรกเพื่อไหว้ครูและบูชาบวงสรวงเทพยดา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ ขั้นตอนที่ 2 ดนตรีขั้นตอนพิธีกรรมจองโดหรือพิธีมิงคลสมรส มีเพลงที่ใช้ในพิธีการนี้อยู่ 6 เพลงคือ 1) เพลงโหมโรง (เพลงโหมโรง) บรรเลงเป็นเพลงแรก เพื่ออัญเชิญสิ่งศักดิ์สิทธิ์และประกาศให้รู้ว่าจะพิธีกรรมกำลังจะเริ่มขึ้นแล้ว 2) เพลงกองซอย เป็นเพลงที่ใช้บรรเลงเพื่อเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ไหว้ปู่ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว กัมพูชาเรียกพิธีกรรมตอนนี้ว่า “แซนโดนตา” 3) เพลงซ่าเปอทอย ใช้บรรเลงหลังจากพิธีกรรมเซ่นไหว้บรรพบุรุษ ไหว้ปู่ ย่า ตา ยาย ผู้ล่วงลับไปแล้ว เพื่อให้กลับออกไปจากพิธีกรรม 4) เพลงเนียะปอน ใช้บรรเลงตอนแขกผู้มีเกียรติจุดเทียนแล้วเวียนเทียนเป็นวงกลมล้อมรอบคูป่าว – สาว เป็นจำนวน 3 รอบ เพื่อเป็นการชี้ทางสว่างให้แก่คูป่าว-สาว 5) เพลงไบคอน เป็นเพลงที่ใช้พิธีกรรมผูกข้อมือคูป่าว-สาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ รัชกฤษ คงพินิจบรร (2554) พบว่าเพลงไบคอนเป็นเพลงที่ใช้ในพิธีกรรมจองโด (ผูกข้อมือคูป่าว-สาว) 6) เพลงเบรียะทอง (เพลงพระทองหรือเทพทอง) เป็นเพลงสุดท้ายในพิธีกรรมจองโด บรรเลงตอนที่เจ้าสาวนำสไปไปผูกมือเจ้าบ่าวเพื่อจูงออกจากสถานประกอบพิธีกรรมไปยังห้องเรือนหอ ขั้นตอนที่ 3 ดนตรีหลังขั้นตอนพิธีกรรมจองโด หลังจาก

พิธีกรรมจองโด ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายของพิธีกรรมมงคลสมรสของชาวกัมพูชาเสร็จสิ้นแล้ว เพลงสุดท้ายที่บรรเลง คือ เพลงมอดจ็อบ (เพลงหมดจบหรือเพลงลา)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

จากที่ได้ทำการวิจัยเรื่องวงเพลงการ์ วงดนตรีที่ใช้ในพิธีมงคลสมรสของราชอาณาจักรกัมพูชา ในครั้งนี้ สามารถใช้เป็นแนวทางเพื่อทำการศึกษาวิจัยดนตรีและวัฒนธรรมด้านดนตรีของราชอาณาจักรกัมพูชาได้อีกหลายแนวทาง แต่ก่อนที่จะทำการศึกษา ควรศึกษาภาษา วัฒนธรรมของชาวกัมพูชาบ้าง ภาษาเป็นสิ่งสำคัญในการศึกษาดนตรีข้ามชาติวัฒนธรรม ถ้าไม่สามารถพูดอ่าน ภาษากัมพูชาได้ ควรจะได้ภาษาอังกฤษบ้าง เพราะชาวกัมพูชาส่วนใหญ่สื่อสารภาษาอังกฤษได้เป็นอย่างดี จึงจะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ถูกต้องและเที่ยงตรง จึงขอเสนอแนะแนวทางการทำวิจัยต่อไปที่น่าพิจารณาคือ

1. การศึกษาเรื่องเครื่องดนตรีและวงดนตรีของราชอาณาจักรกัมพูชาในเชิงลึก
2. การศึกษาวงเพลงอาร์กซ์ ซึ่งเป็นวงดนตรีที่ใช้ประกอบพิธีกรรมศพ
3. การศึกษาวงดนตรีพิณเปียต (วงปี่พาทย์) ที่ใช้ในพิธีกรรมทางศาสนา
4. การศึกษาและเปรียบเทียบดนตรีระหว่างของไทยกับกัมพูชาในเรื่องของทำนองเพลง

เอกสารอ้างอิง

- กิตติ โล่เพชรรัตน์. (2555). *ขอมโบราณ*. กรุงเทพมหานคร: ก้าวแรก.
- รัชกฤษ คงพินิจาวร. (2554). *เพลงการ์ของชาวเขมร กรณีศึกษาวงอูครเมียญชัย ตำบลโสมรัตน์ อำเภอสำโรง จังหวัดอุดรธานี*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, กรุงเทพมหานคร.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2542). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Kathy, M. (2002). *Ritual performativity and music Cambodian wedding music in Phnom Penh* (Doctoral Dissertation). Brown University, Island.
- Sam, S. (1998). *The garland encyclopedia of world music volume 4 Southeast Asia*. Chicago: Garland Pub.
- _____. (2002). *Musical instruments of Cambodia*. Osaka: National Museum of Ethnology Japan.